

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ

विनियम क्र. ४/२०१८

“ पर्यावरण पुरस्कार प्रदान करण्यासंबंधीचे विनियम - २०१८ ”

ज्याअर्थी, व्यवस्थापन परिषदेने पर्यावरण संवर्धनाच्या क्षेत्रात उत्कृष्ट कार्य करणाऱ्या खालील नमुद गटातून संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठातर्फे ‘ पर्यावरण पुरस्कार ’ देण्याचा निर्णय घेतलेला आहे.
त्याअर्थी, उपरोक्त प्रयोजनार्थ विनियम तयार करण्यात येत आहे.

१. हे विनियम ‘ पर्यावरण पुरस्कार ’ प्रदान करण्याबाबतचे विनियम ४/२०१८ म्हणून संबोधण्यात येईल.
२. हे विनियम व्यवस्थापन परिषदेने मान्यता दिलेल्या तारखेपासून अमलात येतील.

३. प्रस्तावना

वृक्षारोपन, वृक्षसंवर्धन, जलव्यवस्थापन, जलसंवर्धन जैवविविधता संरक्षण, संवर्धन व व्यवस्थापन, अपारंपारिक उर्जा स्रोताचा वापर व जनजागृती करणाऱ्या संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठाचे परिक्षेत्रातील सर्व प्रकारचे महाविद्यालय, शाळा व सामाजिक भावनेतून पर्यावरण संवर्धनाचे कार्य करणारे सक्षम प्राधिकारणांकडे नोंदणीकृत विविध प्रतिष्ठान आणि स्वयंसेवी संस्था (गट - अ) व संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठाच्या परिक्षेत्रात पर्यावरणासंबंधी कार्य करणारा व्यक्ती (गट - ब) यांना संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठातर्फे प्रत्येकी एक ‘ पर्यावरण पुरस्कार ’ देण्यात येईल. या दोन पुरस्काराला गट - अ व गट - ब, असे संबोधण्यात येईल. यासाठी दरवर्षी दि. २ डिसेंबर ‘ राष्ट्रीय प्रदुषण नियंत्रण दिनी ’ गट - अ व गट - ब यांच्यापैकी निवड झालेल्या प्रत्येकी एक गट - अ व गट - ब यांना विद्यापीठाचे स्मृतीचिन्ह, प्रशस्तीपत्र, रोख बक्षिस देवून गौरविण्यात येईल.

४. उद्देश

प्रस्तावनेत नमुद केल्याप्रमाणे गट - अ व गट - ब द्वारे पर्यावरणासंबंधी वृक्षारोपन, वृक्षसंवर्धन, जलव्यवस्थापन, जलसंवर्धन, जैवविविधता संरक्षण, संवर्धन व व्यवस्थापन, अपारंपारिक उर्जा स्रोताचा वापर व जनजागृती इत्यादींची आस्था निर्माण करण्यासाठी तथा या कार्यामध्ये स्पर्धा निर्माण व्हावी आणि चांगल्या कार्याला प्रोत्साहन मिळून त्यांचा गौरव व्हावा, या उद्देशाने ‘ पर्यावरण पुरस्कार ’ सुरू करण्यात येत आहे.

५. निम्नतम योग्यता

प्रस्तावनेत नमुद केल्याप्रमाणे गट - अ व गट - ब द्वारे मागिल ५ वर्षा पासून पर्यावरणासंबंधी वृक्षारोपन आणि वृक्षसंवर्धन, जलव्यवस्थापन, जलसंवर्धन, जैवविविधता संरक्षण, संवर्धन व व्यवस्थापन, अपारंपारिक उर्जा स्रोताचा वापर व जनजागृती या क्षेत्रात कार्य करित असतील त्यांना या पुरस्कारासाठी पात्र समजण्यात येईल.

६. पुरस्कार योग्य संवर्ग

प्रस्तावनेत नमुद केल्याप्रमाणे गट - अ व गट - ब या संवर्गातून प्रत्येकी एक यांचा या पुरस्कारासाठी विचार करण्यात येईल. या पुरस्काराला गट - अ व गट - ब असे संबोधण्यात येईल.

७. पुरस्काराचे स्वरूप

पर्यावरण पुरस्कारा करिता निवड झालेल्या गट - अ व गट - ब मधील प्रस्तावांना खालीलप्रमाणे पुरस्कार देण्यात येतील.

१) गट अ - रु. १५,०००/- रोख रक्कम, विद्यापीठाचे स्मृतीचिन्ह, प्रशस्तीपत्र.

२) गट ब - रु. १०,०००/- रोख रक्कम, विद्यापीठाचे स्मृतीचिन्ह, प्रशस्तीपत्र.

उपरोक्त पुरस्कार मा.कुलगुरु, संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती अथवा मा.कुलगुरुंच्या समकक्ष असलेल्या मान्यवर व्यक्ती किंवा पर्यावरण क्षेत्रातील तज्ञ मान्यवर व्यक्तींच्या हस्ते समारंभपूर्वक प्रदान करण्यात येतील.

८. पुरस्कार निवड समिती :- पुरस्काराचे समितीमध्ये एकूण पाच सदस्य राहतील.

१) अध्यक्ष - अध्यक्ष (व्य.प.ने नामित केलेले)

२) सदस्य - १ सदस्य (व्य.प.ने नामित केलेले)

३) विषयतज्ज्ञ - २ सदस्य (व्य.प.ने नामित केलेले)

४) उद्यान अधीक्षक - सदस्य सचिव

व्यवस्थापन परिषद दोन विषयतज्ज्ञ नामित करतील, या समितीचे अध्यक्ष व एक सदस्य व्यवस्थापन परिषदेच्या सदस्यामधून नामित करेल. तसेच उद्यान अधीक्षक हे पदसिद्ध सदस्य सचिव म्हणून कार्यरत राहतील. विषयतज्ज्ञ हे पर्यावरण संवर्धनाच्या क्षेत्रात सातत्याने कार्यरत असणारे तज्ञ नामवंत व्यक्ति असावेत. संबंधित विषयतज्ज्ञांची अद्यावत यादी विद्यापीठाच्या उद्यान विभागाकडे उपलब्ध असलेल्या यादीतून दोन विषयतज्ज्ञांची निवड व्यवस्थापन परिषद करेल. व्यवस्थापन परिषदेने नामित केलेले सदस्य, निवड समितीचे सदस्य राहतील.

९. पुरस्काराची कार्यपद्धती

- वृक्षारोपण, वृक्षसंवर्धन, जलव्यवस्थापन, जलसंवर्धन जैवविविधता संरक्षण, संवर्धन व व्यवस्थापन, अपारंपारिक उर्जा स्रोताचा वापर व जनजागृती या क्षेत्रात राष्ट्रीय किंवा आंतरराष्ट्रीय स्तरावर पुरस्कार प्राप्त केलेली सर्व प्रकारचे महाविद्यालय, शाळा व सामाजिक भावनेतून पर्यावरण संवर्धनाचे कार्य करणारे सक्षम प्राधिकारणांकडे नोंदणीकृत विविध प्रतिष्ठान आणि स्वयंसेवी संस्था व व्यक्ती यांनी विद्यापीठाच्या ' पर्यावरण पुरस्कारासाठी ' अर्ज करणे अपेक्षित नाही.
 - व्यावसायिक दृष्टिकोन ठेवून पर्यावरणासंबंधीचे कार्य करणाऱ्यांना या पुरस्कारा करिता अर्ज करता येणार नाही.
 - नामांकन भरण्याची शेवटची तिथी ३१ ऑगस्ट राहिल. यासंबंधीची जाहीरात विद्यापीठाद्वारे वृत्तपत्रातून प्रकाशित करण्यात येईल व परिपत्रकाद्वारे कळविण्यात येईल.
 - नामांकन अर्ज विहित नमुन्यात सादर करावयाचे असल्याने सदर नामांकन अर्जाच्या प्रती संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठाचे 'www.sgbau.ac.in' संकेतस्थळावरून प्राप्त करता येतील. यासंबंधीचे निकष अर्जासोबत जोडलेले आहे.
 - ज्या वर्षासाठी नामांकन अर्ज मागविण्यात आलेले आहे. त्याचवर्षी दि. २ डिसेंबर 'राष्ट्रीय प्रदुषण नियंत्रण दिनी' पुरस्कार प्रदान करण्यात येईल. परंतु काही अपरिहार्य कारणास्तव वरिल तारखेत बदल करण्याचे अधिकार मा. कुलगुरुंना राहतील.
 - निवड समिती, प्राप्त झालेल्या नामांकन अर्जाची छाननी करून, वैध नामांकन अर्ज असलेल्या सर्व प्रकारचे महाविद्यालय, शाळा व सामाजिक भावनेतून पर्यावरण संवर्धनाचे कार्य करणारे सक्षम प्राधिकारणांकडे नोंदणीकृत विविध प्रतिष्ठान आणि स्वयंसेवी संस्था गट - अ व व्यक्ति गट - ब या गटातून निवड समितीला प्रथमदर्शनी योग्य वाटलेल्या प्रत्येकी पहिल्या तीन कार्यक्षेत्राला प्रत्यक्ष भेटी देवून मुल्यमापन करतील.
 - पर्यावरण पुरस्कार समिती आपल्या शिफारशी व्यवस्थापन परिषदेसमोर सादर करतील. निवड समितीच्या शिफारशी व्यवस्थापन परिषदेला मान्य असल्यास गट अ व गट ब यामधुन प्रत्येकी एक यांना पुरस्कार प्रदान करण्यात येतील.
 - पर्यावरण पुरस्कारासाठी निवड समितीच्या निष्कर्षानुसार गट - अ व गट - ब यामध्ये पात्र नसल्यास त्या वर्षीचा पुरस्कार देण्यात येणार नाही / घोषित करण्यात येणार नाही. याबाबतचे अंतीम अधिकार व्यवस्थापन परिषदेला राहतील.
 - पुरस्काराचे नामांकन अर्ज पाच प्रतीत भरून पाठविणे अनिवार्य राहिल.
 - कलर फोटोच्या प्रती प्रस्तावासोबत सादर कराव्या व तसेच इतर सर्व दस्तावेजाच्या सत्यप्रती साक्षांकित असणे अनिवार्य राहिल.
 - पर्यावरण पुरस्काराच्या नावातील वर्ष दरवर्षी बदलविण्यात येईल.
 - गट - अ मधुन नामांकन भरणारे महाविद्यालय, शाळा यांनी राष्ट्रीय सेवा योजना व हरित सेना योजनेकडून केलेल्याच कार्याचा केवळ उल्लेख असू नये. तर प्रत्यक्ष शाळा व महाविद्यालयाद्वारे इतर विद्यार्थी, शिक्षक, पालकांच्या सहकार्याने केलेल्या कार्याचा उल्लेख प्रस्तावात असणे आवश्यक राहिल. केवळ राष्ट्रीय सेवा योजना व हरित सेना योजनेच्या कार्यावरून या पुरस्कारासाठी विचार केल्या जाणार नाही. हिच अट गट - ब गटासाठी देखील लागू राहिल.
 - सदर पुरस्कार प्राप्त करणाऱ्या गट - अ व गट - ब संवर्गातील कमीत कमी ०५ वर्ष पुन्हा अर्ज करता येणार नाही.
 - पर्यावरण पुरस्काराबाबतचे नियम व अटी तसेच निर्णयाबाबत अंतिम अधिकार विद्यापीठ व्यवस्थापन परिषदेकडे राहतील.
 - पुरस्कार नामांकन अर्ज ' कुलसचिव, संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती ' यांचेकडे नोंदणीकृत डाकेद्वारे पाठवावे. विहित नमुन्यात व प्रतीत नामांकन अर्ज प्राप्त न झाल्यास अथवा विहित तिथीपर्यंत विद्यापीठाला प्राप्त न झाल्यास सदर प्रस्तावावर विचार केल्या जाणार नाही. दि. ३१ ऑगस्ट या नामांकनाच्या अंतीम तिथीला कोणत्याही प्रकारची सुटी असल्यास त्यानंतर पुढील कार्यालयीन कामकाजाचा दिवस अंतीम तिथी समजण्यात येईल.
१०. पर्यावरण पुरस्कारा करिता गट - अ व गट - ब या संवर्गाकरिता नामांकन अर्ज, निकष, प्रमाणपत्र, बॅनरचे व स्मृती चिन्हाचे स्वरूप, खर्चाचा आराखडा विहित करण्यात आलेला आहे. ते प्रपत्र अ,ब,क,ड,इ,ई,फ,ग,ह वर जोडण्यात आलेले आहे.
११. पुरस्कार प्रदान केल्यानंतर या संबंधीची माहिती विद्यापीठाच्या राजपत्रात व वार्षिक अहवालामध्ये प्रसिध्द करण्यात येईल.

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ
“ पर्यावरण पुरस्कार – २०२५ ”
निकष

1. गत पाच वर्षात केलेली वृक्षलागवड, वृक्ष लागवडीसाठी रोपे तयार करण्याची व्यवस्था. जसे - रोपवाटीका अथवा इतर उपक्रम.
2. लावण्यात आलेल्या वृक्षांची निवड करतांना वापरलेले निकष - स्थानिक अथवा दुर्मिळ जाती शोभिवंत किंवा उपयुक्त, सावली, चारा, फळे देण्याची क्षमता इत्यादि.
3. वृक्ष संवर्धन : जिवंत झाडांची संख्या, गुणवत्ता, झालेली वाढ, झाडांची यथायोग्य निगा राखण्याकरिता वापरलेले तंत्र.
4. जल संवर्धन : कार्यक्षेत्रात करण्यात आलेली जल व्यवस्थापनाची कामे, त्यामध्ये अर्जदाराच्या सहभागाचा पुरावा, उपलब्ध पाणी साठा, कामे करून घेण्यासाठी राबविण्यात आलेली यंत्रणा इत्यादि.
5. जल व्यवस्थापनासाठी करण्यात आलेले उपाय, पाण्याचा दुरुपयोग टाळण्याचे प्रयत्न, सांडपाण्याचा पुनर्वापर इत्यादि.
6. जैविक विविधता संरक्षण, संवर्धन व व्यवस्थापन याकरिता केलेले कार्य.
7. पर्यावरण जनजागृतीसाठी अर्जदाराद्वारे राबविल्या गेलेले उपक्रम : जसे - नागरिकांसाठी व्याख्याने, विद्यार्थ्यांसाठी स्पर्धा, वसुंधरा दिवस, वन्यजीव सप्ताह, जागतिक वन दिवस इत्यादि निमित्त विविध कार्यक्रमांचे आयोजन, निसर्ग / वन्यजीव छायाचित्र प्रदर्शन, निसर्गविषयक माहिती सांगणारे फलक, पोस्टर्स इत्यादि.
8. सहभागी घटकांनी पर्यावरण पूरक जीवनशैली स्वीकारावी म्हणून अर्जदाराने केलेले प्रयत्न उदा. सामायिक वाहन वापर, नो व्हेईकल डे, प्लास्टिक मुक्त परिसर व यासारखे अनेक उपाय.
9. अपारंपारिक उर्जास्त्रोतांचा वापर
10. परिसराचे पर्यावरण अधिक सुदृढ व्हावे म्हणून केलेल्या विविध उपाय योजना उदा. वनौषधींची जोपासना, कचरा निर्मूलनाच्या सुविधा, प्रदुषण निर्मूलनासाठी राबविण्यात आलेल्या उपाय योजना, पर्यावरण संवर्धनासाठी राबवलेले विशेष उपक्रम ई.
11. परिसरातील जैवविविधतेच्या जोपासनेसाठी जाणीवपूर्वक केलेले प्रयत्न
12. पर्यावरणासंबंधी विविध समस्यांच्या सोडवणुकीसाठी केलेले प्रयत्न.
13. पर्यावरण संवर्धन विषयक शासनाच्या विविध उपक्रमांमध्ये सहभाग.
14. पर्यावरण संवर्धनासाठी केलेल्या प्रयत्नाची विशेष दखल घ्यावी असे उपक्रम अथवा उपलब्धी.

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ

‘पर्यावरण पुरस्कार – २०२५’नामांकनासाठी अर्जाचा नमुना
(गट - अ)

(अर्जदारास विहीत प्रपत्रातच अर्ज करावयाचा असून तो A-४ साईज पेपरवर संगणकीकृत करावा.)

१) अर्जदाराचे नांव :-

२) अर्जदाराचा पुर्ण पत्ता व दुरध्वनी क्रमांक :-

३) नोंदणी क्रमांक :-

४) लागवड करण्यात आलेल्या झाडांची नावे व संख्या.: (विस्तृत माहिती स्वतंत्र प्रपत्रात द्यावी.)

५) शासकीय / सामुहिक अथवा खाजगी जमिनीवर विविध प्रकारच्या झाडांची लागवड :-

ज्या जमिनीवर लागवड केलेली आहे तिची मालकी-	क्षेत्रफळ (हे.)	जागेचे वर्णन (पडीक/खार जमिन/दलदल इ.)
--	-----------------	---

खाजगी जमिन

सामुहिक जमिन

महसुल जमिन

६) पर्यावरण संवर्धनाच्या कार्यात ग्रामीण भागात लोकसहभागाने केलेले उल्लेखनिय कार्य :-

७) पर्यावरण संवर्धनासाठी विद्यार्थ्यांनी श्रमदानातून केलेले कार्य/सहभाग-

८) रोपवाटीकेद्वारे रोपांची निर्मिती, रोपांचे संरक्षण, संवर्धन व वितरण या संबंधीची माहिती :-

९) अपारंपारिक ऊर्जा स्रोताचा वापर करून जनतेला प्रोत्साहित करणे व त्याच्या वापरासाठी प्रवृत्त
करण्यासाठी केलेल्या कार्याची माहिती सहपत्रासह :-

(२)

१०) वृक्षलागवड, वृक्षसंवर्धन, जलव्यवस्थापन, जलसंवर्धन, जैवविविधता संरक्षण, संवर्धन व व्यवस्थापन अपारंपारिक उर्जा स्रोताचा वापर या संबंधात केलेल्या प्रत्यक्ष कार्याची माहिती जनजागृती / प्रसिध्दी व प्रेरणा याबाबत तपशिलवार माहिती :- -----

११) लागवड केलेल्या जीवंत झाडांचा तपशिल :-

अ.क्र.	विवरण	२०२०	२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	एकूण
१.	लागवडीचे क्षेत्र (हेक्टरमध्ये)						
२.	लागवड केलेल्या झाडांची संख्या						
३.	जीवंत झाडांची संख्या						
४.	जीवंत झाडांची टक्केवारी						

१२) पर्यावरण जनजागृतीच्या संदर्भात आयोजित केलेली व्याख्याने / प्रकाशने / प्रसिध्दी / चित्रफिती इत्यादि बाबींची माहिती (आवश्यक कागदपत्रासह) :- -----

१३) यापुर्वी पर्यावरणासंबंधी केलेल्या विविध कार्याकरिता काही पारितोषिक, पुरस्कार, प्रशस्तीपत्रक इ. मिळाली असल्यास त्यांचा तपशील :- -----

१४) इतर माहिती असल्यास :- -----

अर्जदाराची सही व हुद्दा

प्रतिज्ञापत्र

प्रतिज्ञापूरवक सही करतो की, वर नमुद केलेल्या सर्व बाबी माझ्या ज्ञान व माहितीनुसार सत्य आहेत आणि माझ्या स्पष्ट जाणीवेनुसार दिलेल्या आहेत. प्रस्तावामध्ये नमुद केलेल्या माहितीचे मुळ दस्तावेज तसेच प्रत्यक्ष कार्यक्षेत्राची पाहणी करण्यासंबंधी निवड समितीने मागणी केल्यास त्वरीत उपलब्ध करून देण्याची हमी देतो.

ठिकाण :-

दिनांक :-

अर्जदाराची सही व हुद्दा

(केवळ कार्यालयाकरिता)

१) प्रस्ताव अग्रेषित करणा-या निवड समितीचा शेरा / शिफारस.

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ

' पर्यावरण पुरस्कार - २०२५'

नामांकनासाठी अर्जाचा नमुना
(गट - ब)

(अर्जदारास विहीत प्रपत्रातच अर्ज करावयाचा असून तो A-४ साईज पेपरवर संगणकीकृत करावा.)

१) अर्जदाराचे नांव, पुर्ण पत्ता व भ्रमणध्वनी क्रमांक :- -----

२) पर्यावरणासंबंधी केलेल्या विशेष कार्यासंबंधीची माहिती (विस्तृत माहिती स्वतंत्र प्रपत्रात द्यावी.) -----

३) शासकीय / सामुहिक अथवा खाजगी जमिनीवर विविध प्रकारच्या झाडांची लागवड :- -----

ज्या जमिनीवर लागवड केलेली आहे तिची मालकी-	क्षेत्रफळ (हे.)	जागेचे वर्णन (पडीक/खार जमिन/दलदल इ.)
---	-----------------	--------------------------------------

खाजगी जमिन

सामुहिक जमिन

महसुल जमिन

४) पर्यावरण संवर्धनाच्या कार्यात ग्रामीण भागात लोकसहभागाने केलेले उल्लेखनीय कार्य :- -----

५) वृक्ष लागवडीचे श्रमदानातून केलेले कार्य :- -----

६) रोपवाटीकेद्वारे रोपांची निर्मिती, रोपांचे संरक्षण संवर्धन व वितरण या संबंधीची माहिती :- -----

७) अपारंपारिक ऊर्जा स्रोताचा वापर करण्यासाठी जनतेला प्रोत्साहित करणे व त्याच्या वापरासाठी प्रवृत्त करण्यासाठी केलेल्या कार्याची माहिती सहपत्रासह :- -----

८) वृक्षलागवड, वृक्षसंवर्धन, जलव्यवस्थापन, जलसंवर्धन व जैवविविधता संरक्षण संवर्धन व व्यवस्थापन अपारंपारिक ऊर्जा स्रोताचा वापर या संबंधात प्रत्यक्ष केलेल्या कार्याची माहिती व जनजागृती / प्रसिध्दी व प्रेरणा याबाबत तपशिलवार माहिती :- -----

९) लागवड केलेल्या जीवंत झाडांचा तपशिल :- -----

		(२)					एकूण
अ.क्र.	विवरण	२०२०	२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	
१.	लागवडीचे क्षेत्र (हेक्टरमध्ये)						
२.	लागवड केलेल्या झाडांची संख्या						
३.	जीवंत झाडांची संख्या						
४.	जीवंत झाडांची टक्केवारी						
१०)	पर्यावरण जनजागृतीच्या संदर्भात आयोजित केलेली व्याख्याने / प्रकाशने / प्रसिध्दी / चित्रफिती इत्यादि बाबींची माहिती (आवश्यक कागदपत्रासह):-						
११)	यापूर्वी पर्यावरणासंबंधी केलेल्या विविध कार्याकरिता काही पारितोषिक, पुरस्कार, प्रशस्तीपत्रक इ. मिळाली असल्यास त्यांचा तपशील :-						
१२)	इतर माहिती असल्यास :-						

(अर्जदाराची स्वाक्षरी)

प्रतिज्ञापत्र

प्रतिज्ञापूर्वक सही करतो की, वर नमुद केलेल्या सर्व बाबी माझ्या ज्ञान व माहितीनुसार सत्य आहेत आणि माझ्या स्पष्ट जाणीवेनुसार दिलेल्या आहेत. प्रस्तावामध्ये नमुद केलेल्या माहितीचे मुळ दस्तावेज तसेच प्रत्यक्ष कार्यक्षेत्राची पाहणी करण्यासंबंधी निवड समितीने मागणी केल्यास त्वरीत उपलब्ध करून देण्याची हमी देतो.

ठिकाण :-

दिनांक :-

(अर्जदाराचे नांव, स्वाक्षरी व पत्ता)

(केवळ कार्यालयाकरिता)

१) प्रस्ताव अग्रेषित करणा-या निवड समितीचा शेरा / शिफारस.